

**COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS**

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

**СЪВЕТ НА ЕВРОПА
ЕВРОПЕЙСКИ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА**

КАМАРА, ПЕТИ СЪСТАВ¹

ДЕЛО МАЛЕЧКОВ С/У БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 57830/00)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

28 юни 2007

Това решение става окончателно при наличие на обстоятелствата, изложени в чл.44, ал. 2 от Конвенцията. Същото може да бъде подложено на редакционен преглед.

¹ '...the term 'Section' means a Chamber set up by the plenary Court for a fixed period in pursuance of Article 26 (b) of the Convention and the expression .President of the Section. means the judge elected by the plenary Court in pursuance of Article 26 (c) of the Convention as President of such a Section' (Rules of Court, March 2005, Rule 1, 'd')

По делото Малечков с/у България,

Европейският съд по човешки права (Пети състав), заседаващ в камара, състояща се от следните лица:

Г-н П. ЛОРЕНЗЕН [P. LORENZEN], *Председател*,

Г-жа С. БОТУШАРОВА [S. BOTOUSCHAROVA],

Г-н К. ЮНГВИЕРТ [K. JUNGWIERT],

Г-н Р. МАРУСТЕ [R. MARUSTE],

Г-н Дж. БОРЕГО БОРЕГО [J. BORREGO BORREGO],

Г-жа Р. ЙЕГЕР [R. JAEGER],

Г-н М. ВИЛИГЕР [Mr M. VILLIGER], *съдии*,

и Г-жа К. ВЕСТЕРДИК [C. WESTERDIEK], *секретар на камарата*,

след тайно съвещание, проведено на 5 юни 2007,

постановява следното решение, прието на същата дата:

ОТНОСНО ПРОИЗВОДСТВОТО

1. Делото е образувано по жалба (но. 57830/00) срещу Република България, подадена в Съда съгласно чл. 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи („Конвенцията“) на 7 януари 2000 от български гражданин, г-н Иван Стоянов Малечков [Mr Ivan Stoyanov Malechkov] („жалбоподателят“), роден през 1966 год. и живущ в Алеко Константиново.

2. Жалбоподателят се представлява от г-н В. Стоянов [V. Stoyanov] и г-жа В. Келчева [Mrs V. Kelcheva] - адвокати, практикуващи в Пазарджик.

3. Българското правителство („Правителството“) се представлява от своя агент, г-жа М. Караджова [Ms M. Karadjova], от Министерство на правосъдието.

4. Жалбоподателят твърди наличие на редица нарушения на правата му по чл. 5 от Конвенцията и претендира, че е бил подложен на нечовешко и унижително отнасяне в резултат на това, че е бил задържан под стража при твърдяни недобри условия на задържане в Окръжна следствена служба – гр. Пазарджик и в затвора – Пазарджик.

5. На 20 май 2005 Съдът реши да уведоми Правителството относно жалбата. На основание разпоредбите на чл. 29, ал. 3 от Конвенцията, той реши да разгледа жалбата по същество едновременно с разглеждането относно нейната допустимост.

ОТНОСНО ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВА ПО ДЕЛОТО

A. Наказателното производство срещу жалбоподателя и неговото задържане под стража в контекста на това производство

6. Жалбоподателят е задържан под стража предварително на 3 юли 1998 по разпореждане на следовател по подозрение, че е изнасилвил непълнолетна предишния ден - 2 юли 1998. Задържането е предприето на основание жалба, подадена от потърпевшата, в която тя сочи жалбоподателя като едно от лицата, които са я изнасилили. Същия ден предварителното задържане под стража на жалбоподателя е продължено до 6 юли 1998 по разпореждане на прокурор.

7. На основание жалбата, подадена от потърпевшата и на доказателствата, събрани от полицията, на 6 юли 1998 е образувано предварително производство. Същия ден срещу него е повдигнато обвинение за тежък случай на изнасилване на беззащитна непълнолетна, извършено два пъти на 2 юли 1998г. заедно с две други лица. По силата на същото разпореждане, потвърдено от страна на прокуратурата по-късно същия ден, жалбоподателят е задържан под стража. Горепосоченото разпореждане му е представено и той се е подписал под него същия ден.

8. На 13 и 15 юли 1998 жалбоподателят подава жалби срещу задържането му, които са разгледани и отхвърлени от страна на Окръжен съд, Пазарджик с решение от 20 юли 1998. Съдът намира, че тъй като жалбоподателят е обвинен за тежко умишлено престъпление, има опасност той да се укрие.

9. Обвиненията срещу жалбоподателя са изменени на 14 май и на 24 юни 1999. В двата случая задържането под стража е продължено на основание характера на жалбоподателя и тежестта на престъплението.

10. На 28 юни 1999 предварителното производство е приключено с предложение да се заведе обвинителен акт срещу обвиняемия.

11. Окръжна прокуратура – Пазарджик изменя обвиненията срещу жалбоподателя на 29 юни 1999.

12. Окръжна прокуратура – Пазарджик внася обвинителния акт срещу жалбоподателя на 7 юли 1999, като го обвинява за съучастие в изнасилване на непълнолетна с използване на заплашване или сила (чл. 152, ал. 3, т. 1, във вр. с ал. 2, т. 1 и ал. 1, т. 2 от българския Наказателен кодекс).

13. На неопределена дата потърпевшата влиза в производството в качеството на граждански ищец.

14. На 10 или 11 август 1999 жалбоподателят обжалва задържането под стража, като твърди, *inter alia*, че има постоянен адрес и че влошаващото се финансово състояние на семейството му би му отнело всяка възможност да се укрие. С определение от 10 септември 1999 Районен съд – Пазарджик постановява, че жалбата ще бъде разгледана на следващото съдебно заседание.

15. На с.з. на 4 октомври 1999 Районен съд – Пазарджик отхвърля жалбата на жалбоподателя. Съдът приема, че не са налице нови обстоятелства след предишната му жалба от юли 1998, че той все още е обвинен за тежко умишлено престъпление и следователно продължава да съществува риск той да се укрие, да се опита да заплаши потърпевшата и другите свидетели и да попречи на процеса на разкриване на истината в производството. Фактът, че жалбоподателят е безработен, е приет като елемент, допринасящ за увеличаване на риска от укриването му. Съдът не намира, че продължителността на задържането под стража сама по себе си е основание, което би оправдало преценка на основателността на лишаването от свобода на жалбоподателя.

16. На 10 ноември 1999, по жалба на жалбоподателя от 6 октомври 1999, Окръжен съд – Пазарджик потвърждава решението на подолната инстанция на подобни основания.

17. На 6 декември 1999 жалбоподателят подава друга жалба срещу задържането си под стража.

18. На съдебното заседание същия ден Районен съд – Пазарджик отхвърля жалбата, тъй като намира, че тежестта на престъплението все още навежда на мисълта, че той би могъл да се укрие или да извърши ново престъпление. Съдът също така намира, че продължителността на задържането на жалбоподателя не може сама по себе си да доведе до неговото освобождаване. В края на съдебното заседание съдът се оттегля, за да постанови решението си.

19. В решение от 7 декември 1999 Районен съд – Пазарджик приема, че жалбоподателят и двамата му съучастници са виновни по повдигнатите им обвинения. Той е осъден на седем години лишаване от свобода и е определено да изплати вреди на потърпевшата.

20. Жалбоподателят обжалва решението на 4 януари 2000, като твърди че наложената присъда не е справедлива и не е подкрепена от доказателствата по делото.

21. Заседанията на 16 и 30 май 2000 пред Окръжен съд – Пазарджик са отложени поради нередовно призоваване на гражданския ищец.

22. Жалбата на жалбоподателя е разгледана на следващото заседание на 27 юни 2000.

23. С решение от 27 септември 2000 жалбата на жалбоподателя е отхвърлена от страна на Окръжен съд – Пазарджик. Жалбоподателят

не обжалва по-нататък и горепосоченото решение влиза в сила на 27 октомври 2000.

В. Условията при задържането под стража на жалбоподателя

24. Жалбоподателят е държан в Окръжна следствена служба – Пазарджик от 3 юли до 10 ноември 1998. След това е прехвърлен в Затвора – Пазарджик, където остава до 11 януари 2001, преди да бъде преместен в Софийски затвор. Не е ясно кога е бил освободен.

1. Окръжна следствена служба – Пазарджик

25. Жалбоподателят твърди, нещо което впоследствие правителството оспорва, че в това място за задържане под стража (1) не е имало достатъчно свеж въздух и слънчева светлина в килиите; (2) не е имало гимнастика, нито здравословна храна; (3) хигиената не е била на ниво; (4) бил му е отказан достъп до вестници, книги, радио и телевизия; (5) не е можел да се среща с представителя си насаме и (6) не е можел да води активно кореспонденция. В подкрепа на твърденията си жалбоподателят представя декларации, подписани от него и от друго задържано лице – г-н Д. Г. [Mr D.G.].

26. В декларацията си жалбоподателят твърди, че е бил държан в изолация, докато е бил задържан под стража в този арест в килия с размери 6-7 кв.м. Там е имало две дървени легла, покрити с износени и изпокъсани дюшеци, одеяла и възглавници. Имало е бълхи, хлебарки и мишки.

Не е имало прозорци и единственият свеж въздух, влизащ в килията, идвал от коридора през решетка над вратата. Имало е само изкуствена светлина, която е била включена непрекъснато.

Жалбоподателят е бил принуден да задоволява естествените си нужди в кофа в килията, като съдържанието ѝ е било изхвърляно два пъти дневно. Той имал достъп до санитарни помещения два пъти дневно за три до пет минути, през което време е трябвало да изхвърля кофата и да се облива с питейна вода от мръсна пластмасова бутилка. Жалбоподателят се е къпел и бръснел един път седмично със студена вода.

Храната била недостатъчно и не е имало никакво месо. Жалбоподателят получавал половин килограм хляб ежедневно. Трябвало да се храни без прибори от мръсни пластмасови чинии.

Не е имало възможност за гимнастика и не му е било разрешено да чете вестници, списания и книги.

27. В своята декларация г-н Д.Г. потвърждава изявленията на жалбоподателя.

2. Затворът в Пазарджик

28. Жалбоподателят твърди, нещо което впоследствие правителството оспорва, че в това място за задържане под стража (1) не е имало достатъчно свеж въздух и слънчева светлина в килиите; (2) не е имало гимнастика, нито здравословна храна; (3) хигиената не е била на ниво; (4) бил му е отказан достъп до вестници, книги, радио и телевизия; (5) не е можел да се среща с представителя си насаме и (6) не е можел да води активно кореспонденция. Жалбоподателят представя също декларации, подписани от него и от друго задържано лице – г-н И.С. [Mr I.S.].

29. Жалбоподателят заявява в декларацията си, че условията в Затвора – Пазарджи отначало са били подобни на тези в Окръжна следствена служба – Пазарджик, но през 1999 година са се подобрили. Освен това и противно на някои от неговите оплаквания, той заявява, че е можел да има посетители, че храната няколко пъти седмично е била месо или риба, че е можел да гледа телевизия, да слуша радио и да чете книги и вестници. Жалбоподателят също така заявява, че е имал достъп и до други развлечения в това място за лишаване от свобода, че санитарните помещения са се намирали в самата килия и че редовно са се провеждали мероприятия за унищожаване на вредителите.

30. В своята декларация г-н И.С. потвърждава изявленията на жалбоподателя.

II. ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО И СЪДЕБНА ПРАКТИКА

A. Основания за задържане под стража

31. Релевантните разпоредби на Наказателно-процесуалния кодекс („НПК”) и практиката на българските съдилища до 1 януари 2000г. са обобщени в решения на Съда по няколко подобни дела (вж. измежду други *Николова с/у България* [ГО] № 31195/96, пар. 25-36 ЕКПЧ 1999-II [*Nikolova v. Bulgaria* [GC], no. 31195/96, §§ 25-36, ECHR 1999-II]; *Илижков с/у България*, № 33977/96, пар. 55-59, 26 юли 2001г. [*Ilijkov v. Bulgaria*, no. 33977/96, §§ 55-59, 26 July 2001]; и *Янков с/у България*, № 39084/97, пар. 79-88, ЕКПЧ 2003-XII (извадки) [*Yankov v. Bulgaria*, no. 39084/97, §§ 79-88, ECHR 2003-XII (extracts)]]).

В. Обхват на съдебния контрол върху задържането под стража като мярка за неотклонение при предварителното производство

32. На основание релевантното законодателство преди 1 януари 2000, когато са се произнасяли по жалби срещу задържане под стража като мярка за неотклонение при предварителното производство на лице, обвинено в „тежко” престъпление, вътрешните съдилища обикновено не са вземали под внимание фактите и доводите относно наличието или липсата на опасност обвиняемият да се укрие или да извърши престъпления и са заявявали, че всяко лице, което е обвинено в извършването на тежко престъпление, трябва да бъде задържано под стража, освен ако извънредни обстоятелства не налагат нещо друго (вж. решения на вътрешните власти, критикувани от Съда по делата *Николова* [Nikolova] и *Илижков* [Ilijkov], двете цитирани по-горе, както и *Запрянков с/у България*, № 41171/98, 30 септември 2004 [*Zaprianov v. Bulgaria*, no. 41171/98, 30 September 2004]).

С. Законът за отговорността на държавата за вреди

33. Законът за отговорността на държавата за вреди от 1988г. (ЗОДВПГ) предвижда, че държавата носи отговорност за вреди, причинени на частни лица от (а) незаконосъобразни актове, действия или бездействия на държавни органи и длъжностни лица при или по повод изпълнение на техните административни задължения.; и (б) органите на следствието, прокуратурата и съда за незаконно задържане под стража като мярка за неотклонение при предварителното производство, когато то е отменено поради липса на законно основание (чл. 1 - 2).

34. Релевантните вътрешноправни разпоредби и практиката по чл. 1 и 2 от ЗОДВПГ във връзка с режима и условията за задържане под стража, са обобщени в делата *Йовчев с/у България* (№ 41211/98, пар. 76-80, 2 февруари 2006г.) [*Iovchev v. Bulgaria* (no. 41211/98, §§ 76-80, 2 February 2006)] и *Хаманов с/у България* (№ 44062/98, пар. 56-60, 8 април 2004г.) [*Hamanov v. Bulgaria* (no. 44062/98, §§ 56 60, 8 April 2004)].

III. ДОКЛАДИ НА ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ ЗА ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ НА ИЗТЕЗАНИЯТА И НЕЧОВЕШКОТО ИЛИ УНИЗИТЕЛНО ОТНАСЯНЕ ИЛИ НАКАЗАНИЕ (КПИ)

35. КПИ посети България през 1995, 1999, 2002, 2003 и 2006г. Всички доклади от посещенията ѝ, освен този от последното ѝ посещение са публикувани.

36. Затворът - Пазарджик е посетен от КПИ през 1995г., а Окръжна следствена служба – Пазарджик е посетена от КПИ през 1995 и 2006г. Докладът от последното посещение все още не е публикуван.

37. Има също така общи наблюдения относно проблемите във всички арести на Следствената служба в докладите от посещенията през 1995, 1999 и 2002 г.

А. Релевантни изводи в доклада от 1995г. (публикуван през 1997г.)

1. Общи наблюдения

38. КПИ установява, че повечето, ако не всички арести на следствената служба са пренаселени. С изключение на един арест, където условията са малко по-добри, условията са следните: килиите нямат достъп до естествена светлина; изкуственото осветление е твърде слабо, за да може да се чете и е постоянно включено; няма достатъчна вентилация; относно чистотата на завивките и килиите като цяло може много да се желае; задържаните имат достъп до санитарен възел два пъти дневно (сутрин и вечер) за няколко минути и могат да вземат душ един път седмично; извън двете посещения всеки ден до тоалетните, задържаните трябва да задоволяват естествените си нужди в кофи, намиращи се в килиите; въпреки че съобразно вътрешните правила на учреждението, задържаните имат право на „ежедневна разходка“ с продължителност до 30 минути, тя често е сведена до пет – десет минути или въобще не се разрешава; за задържаните не е предвидена никаква друга форма на занимания извън килиите.

39. КПИ също така отбелязва, че храната е с лошо качество и недостатъчна като количество. Особено „топлото ядене“ за деня обикновено се състои във водниста супа (често хладка) и недостатъчно количество хляб. При другите хранения задържаните получават хляб и малко сирене или халва. Месо и плодове рядко се включват в менюто. Задържаните трябва да се хранят от купи без прибори – не им се дават даже лъжици.

40. КПИ също така отбелязва, че свиждания със семейството и кореспонденция са възможни единствено с изричното разрешение на прокурор и че в резултат на това контактите на задържаните с външния свят са твърде ограничени. Няма радио или телевизия.

41. КПИ прави извода, че българските власти не са изпълнили задължението си да осигурят условия за задържането под стража, отговарящи на присъщото достойнство на човека и че „почти без изключение условията в посетените арести на Следствената служба могат справедливо да бъдат описани като нечовешки и унижителни“. В отговор българските власти са се съгласили, че оценката на

делегацията на КПИ е „обективна и правилно представена”, но са посочили, че възможностите за подобрене са ограничени поради финансовите затруднения на страната.

42. През 1995г. КПИ препоръчва на българските власти *inter alia* да бъдат осигурявани достатъчно храна и напитки и безопасни прибори за хранене, дюшеците и одеялата да бъдат редовно почиствани, на задържаните да бъдат осигурявани лични средства за хигиена (сапун, паста за зъби и др.), да се дадат указания на охраната да се разрешава на задържаните да излизат от килиите си през деня, за да ползват тоалетна, освен ако не се налага друго от по-важни съображения за сигурност; да се прилага напълно на практика правилникът, предвиждащ тридесет минути гимнастика на ден; да се подобри осветлението и проветряването на килиите; да се преразгледа режима за свиждания със семейството и задържаните под стража в предварителното производство по-често да бъдат прехвърляни в затвор дори преди следствието да е приключило. Спешно да се разгледа възможността да се предлага на задържаните поне един час гимнастика на открито всеки ден.

2. Окръжна следствена служба - Пазарджик

43. КПИ установява, че Окръжна следствена служба – Пазарджик има петнадесет килии, разположени в мазето и към момента на посещението там са били настанени тридесет задържани, включително две жени в отделна килия.

44. Шест килии с приблизително дванадесет кв.м. площ са предназначени за настаняване на две задържани лица; другите девет, предназначени за трима, са с площ около шестнадесет и половина кв.м. Към момента на посещението този брой на лицата за настаняване е бил спазен и КПИ приема, че той е приемлив от гледна точка на жизнено пространство. Обаче всички останали недостатъци, наблюдавани в другите следствени арести – мръсни и парцаливи завивки, липса на достъп до естествена светлина, липса на занимания, ограничен достъп до санитарни помещения и др., се отнасят и за този арест. Дори правилото за тридесет минути гимнастика, предвидено от вътрешния правилник и окачено на вратите на килиите, не се спазва.

3. Затворът в Пазарджик

45. В този доклад КПИ намира *inter alia*, че затворът е сериозно пренаселен и че затворниците са били задължени да прекарват по-голямата част от деня в спалните помещения, предимно по леглата си поради липса на пространство. Установено е също така, че отоплението не е достатъчно и че само някои от спалните помещения са снабдени със санитарен възел.

В. Релевантни изводи в доклада от 1999г. (публикуван през 2002г.)

46. КПИ отбелязва, че новите правила, предвиждащи по-добри условия са приети, но все още не са довели до съществени подобрения.

47. В повечето следствени арести, посетени през 1999г., с изключение на новооткрит арест в София, условията за задържане под стража са били в общи линии същите като тези, наблюдавани при посещението на КПИ през 1995г., що се отнася до лошата хигиена, пренаселеността, проблемния достъп до тоалетни и душ и пълната липса на гимнастика на открито и занимания извън килиите. На някои места положението дори е било влошено.

48. В ареста на Окръжна следствена служба в Пловдив, както и на още две други места, задържаните е „трябвало да ядат с пръсти, тъй като не са им осигурени подходящи прибори”.

С. Релевантни изводи в доклада от 2002г. (публикуван през 2004г.)

49. При посещението през 2002г. са забелязани някои подобрения в следствени арести на страната, предмет на силна критика в предишните доклади. Обаче остава още много да се направи: повечето задържани лица продължават да прекарват месеци наред, затворени в пренаселени килии двадесет и четири часа в денонощието.

50. Относно затворите КПИ обръща внимание на проблема с пренаселеността и недостатъчната работа и други занимания на лишените от свобода.

ПРАВОТО

I. ТВЪРДЯНИ НАРУШЕНИЯ НА ЧЛ. 5 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

51. Жалбоподателят прави няколко оплаквания по чл. 5 от Конвенцията, относимият текст от който гласи:

“1. 1. Всеки има право на свобода и сигурност. Никой не може да бъде лишен от свобода освен в следните случаи и само в съответствие с процедури, предвидени от закона:

...

(с) законен арест или лишаване от свобода на лице с цел да се осигури явяването му пред предвидената в закона институция при обосновано подозрение за извършване на престъпление или когато обосновано е призната

необходимостта да се предотврати извършване на престъпление или укриване след извършване на престъпление;

...

2. На всяко арестувано лице трябва незабавно да бъдат съобщени на разбираем за него език основанията за арестуването му и всички обвинения, които му се предявяват.

3. Всяко лице, арестувано или лишено от свобода в съответствие с разпоредбите на т. 1 (с) на този член, трябва своевременно да бъде изправено пред съдия или пред длъжностно лице, упълномощено от закона да изпълнява съдебни функции, и има право на гледане на неговото дело в разумен срок или на освобождаване преди гледането на неговото дело в съда. Освобождаването може да бъде обусловено от даването на гаранции за явяване в съда.

4. Всяко арестувано или лишено от свобода лице има право да обжалва законността на неговото задържане в съда, който е задължен в кратък срок да се произнесе; в случай, че задържането е неправомерно, съдът е длъжен да нареди незабавното освобождаване на задържаното лице.

5. Всяко лице, арестувано или лишено от свобода в нарушение на изискванията на този член, се ползва с осигурено от правните процедури право на обезщетение.”

52. Жалбоподателят се позовава също и на чл. 13 от Конвенцията във връзка с оплакванията си по чл. 5 от Конвенцията. Обаче Съдът намира, че тъй като това се отнася до чл. 5, ал. 1-3 от Конвенцията, това оплакване следва да се разбира като такова, отнасящо се до невъзможността за жалбоподателя да обжалва ефективно задържането си под стража по чл. 5, ал. 4 от Конвенцията и до твърдяната липса на изпълняемо право на обезщетение по чл. 5, ал. 5 от Конвенцията. В допълнение, Съдът установява, че чл. 5, ал. 4 и 5 от Конвенцията представляват специален закон [*lex specialis*] по отношение на по-общите изисквания на чл. 13 (вж. *Николова [Nikolova]*, цитирано по-горе, пар. 69 и *Цирлис и Кулумпас с/у Гърция*, решение от 29 май 1997г., *Текстове*, 1997-III, стр. 927, пар. 73 [*Tsirlis and Kouloumpas v. Greece*, judgment of 29 May 1997, *Reports of Judgments and Decisions* 1997-III, p. 927, § 73]).

Съответно, Съдът ще разгледа оплакването, че жалбоподателят не е имал ефективни вътрешноправни средства за защита по чл. 5, ал. 4 и 5 от Конвенцията.

А. Оплакването по чл. 5, ал. 3 от Конвенцията, че жалбоподателят не е бил изправен своевременно пред съдия или друго длъжностно лице, упълномощено от закона да изпълнява съдебни функции

53. Жалбоподателят се оплаква по чл. 5, ал. 3 от Конвенцията, че след като е бил арестуван на 3 юли 1998, той не е бил изправен

своевременно пред съдия или друго длъжностно лице, упълномощено от закона да изпълнява съдебни функции.

54. Съдът отбелязва, че от документите, подадени от страните, е видно, че в отговор на жалбите на жалбоподателя от 13 и 15 юли 1998, е проведено съдебно заседание на 20 юли 1998, когато той е бил изправен пред съдия (вж. пар. 8 по-горе). Следователно шестмесечният срок за целите на чл. 35, ал. 1 от Конвенцията е започнал да тече не по-късно от тази дата (вж. измежду други *Христов с/у България* (реш.) № 35436/97, 19 септември 2000 [*Hristov v. Bulgaria* (dec.), no. 35436/97, 19 September 2000]). Жалбоподателят изпраща първото си писмо до Съда на 7 януари 2000.

55. Следователно това оплакване е подадено извън срока и следва да бъде отхвърлено съобразно чл. 35, ал. 1 и 4 от Конвенцията.

В. Оплакванията по чл. 5, ал. 1 от Конвенцията относно законността на задържането под стража на жалбоподателя

56. Жалбоподателят се оплаква по чл. 5, ал. 1 от Конвенцията, че е бил задържан под стража незаконно, че доказателствата срещу него не са били достатъчни, за да доведат до извода, че е бил виновен в извършването на престъпление и също така намира, че са нарушени няколко вътрешноправни норми.

57. Съдът приема, че задържането под стража на жалбоподателя до 7 декември 1999 влиза в обхвата на чл. 5, ал. 1 (с) от Конвенцията, тъй като е наложено с цел той да бъде изправен пред компетентен съдебен орган по подозрение, че е извършил престъпление. Нищо не навежда на мисълта, че не са изпълнени формалностите, които вътрешното право изисква.

58. Що се отнася до твърдяната липса на обосновано подозрение, Съдът отново изтъква, че стандартът, наложен от чл. 5, ал. 1 (с) на Конвенцията, не предполага наличието на достатъчно доказателства за повдигане на обвинение или да бъде установена вина към момента на ареста. Не е необходимо фактите, пораждащи подозрение, да бъдат от същото ниво като тези, необходими, за да се повдигне обвинение (вж. *О'Хара с/у Обединеното кралство*, № 37555/97, пар. 36, ЕКПЧ 2001-Х [*O'Hara v. the United Kingdom*, no. 37555/97, § 36, ECHR 2001-X]). По настоящото дело Съдът намира, че властите са имали достатъчно информация, за да обосноват „основателно” подозрение срещу жалбоподателя, тъй като потърпевшата го е посочила като едно от лицата, които са я изнасилили на 2 юли 1998 (вж. пар. 6 по-горе).

59. Следователно оплакването е явно необосновано и трябва да бъде отхвърлено на основание чл. 35, ал. 3 и 4 от Конвенцията.

С. Оплакването по чл. 5, ал. 2 от Конвенцията, че на жалбоподателя не са му били съобщени незабавно основанията за арестуването му

60. Жалбоподателят се оплаква по чл. 5, ал. 2 от Конвенцията, че не са му били съобщени незабавно основанията за арестуването му и обвиненията срещу него към момента на арестуването на 3 юли 1998.

61. Съдът отбелязва, че от документите, подадени от страните, е видно, че на жалбоподателя са му били съобщени основанията за арестуването му и за обвиненията срещу него най-късно на 6 юли 1998 (вж. пар. 7 по-горе). Следователно този ден е моментът, от който започва да тече шестмесечният срок за целите на чл. 35 ал. 1 от Конвенцията. Жалбоподателят изпраща първото си писмо до Съда на 7 януари 2000.

62. Следователно това оплакване е подадено извън срока и следва да бъде отхвърлено съобразно чл. 35, ал. 1 и 4 от Конвенцията.

Д. Оплакването по чл. 5, ал. 3 от Конвенцията относно правото на жалбоподателя на гледане на делото в разумен срок или на освобождаване преди гледане на делото в съда

63. Жалбоподателят се оплаква по чл. 5, ал. 3 от Конвенцията, че задържането му под стража не е било обосновано и е продължило твърде дълго.

64. Правителството оспорва твърденията на жалбоподателя. Те отбелязват, че предварителното производство е приключило на 28 юни 1999 и че обвинителният акт срещу жалбоподателя е внесен на 7 юли 1999. Правителството отбелязва също, че първоинстанционният съд е постановил решението си на 7 декември 1999, към който момент те изчисляват, че жалбоподателят е бил задържан под стража една година, пет месеца и четири дни. Накрая те отбелязват, че производството по обжалването е приключило в рамките на още десет месеца и двадесет дни. Поради това Правителството изтъква доводи, че предварителната и съдебната фаза на наказателното производство са приключили бързо и ефикасно. Поради което те намират, че правото на жалбоподателя делото му да бъде гледано от съд в разумен срок не е нарушено.

65. Във връзка с необходимостта жалбоподателят да бъде задържан под стража продължително, Правителството заявява, че това е било оправдано пред вид на факта, че той е бил обвинен в тежко умишлено престъпление срещу непълнолетна. Нещо повече, те твърдят, че властите и съдилищата оправдано са поддържали въпросното задържане под стража в интерес на обществото, пред вид вероятността той да се укрие и пред вид на крехкото състояние на потърпевшата,

която би могла да бъде застрашена или заплашена, ако той бъде освободен.

1. Допустимост

66. Съдът отбелязва, че това оплакване не е явно необосновано по смисъла на чл. 35 ал. 3 от Конвенцията. Той отбелязва също, че то не е недопустимо на никакви други основания. Поради това то трябва да бъде прието за допустимо.

2. По същество

67. Съдът приема, че от 3 юли 1998 до 7 декември 1999 задържането под стража на жалбоподателя попада в обхвата на чл. 5, ал. 1 (с) от Конвенцията – период от една година, пет месеца и пет дни.

68. Съдът отбелязва също, че оплакването е подобно на такива по предишни дела срещу България, където са установени нарушения (вж. например *Илижков*, цитирано по-горе, пар. 67-87 [*Ilijkov*, cited above, §§ 67-87] и *Шишков с/у България*, № 38822/97, пар. 57-67, ЕКПЧ 2003-I (отделни части) [*Shishkov v. Bulgaria*, no. 38822/97, §§ 57-67, ECHR 2003-I (extracts)]). По подобен начин, в решенията на властите от 14 май и 24 юни 1999 за продължаване на задържането под стража, не са цитирали никакви основания и не са преценили конкретни факти и доказателства относно вероятната опасност жалбоподателят да се укрие, да извърши ново престъпление или да възпрепятства разследването (вж. параграф 9 по-горе). Дотолкова доколкото властите не са счели за необходимо да обосноват продължаването на задържането под стража на жалбоподателя за всеки отделен случай, те изглежда са смятали, че задържането му е задължително и са се позовавали главно на законовите разпоредби, изискващи такова задържане за тежки умишлени престъпления.

69. Пред вид на горното, Съдът намира, че е налице нарушение на чл. 5 ал. 3 от Конвенцията поради това, че властите не са обосновали продължителното задържане под стража на жалбоподателя.

Е. Оплакването по чл. 5, ал. 4 от Конвенцията относно обхвата и характера на съдебния контрол по повод законността на задържането под стража на жалбоподателя

70. Жалбоподателят прави оплакване по чл. 5, ал. 4 от Конвенцията, че съдилищата не са разгледали всички фактори, относими към законността на неговото задържане под стража и че по жалбата му от 10 или 11 август 1999 е постановено решение в нарушение на изискването за бързо произнасяне.

71. Правителството оспорва твърдения на жалбоподателя. Те отбелязват, че в решението си от 4 октомври 1999 за отхвърляне на жалбата от 10 или 11 август 1999 на жалбоподателя срещу задържането му под стража, Районен съд – Пазарджик установява, че е налице риск жалбоподателят да се укрие, да попречи на разследването или да застраши потърпевшата. Освен това правителството подчертава, че съдът е проучил личните обстоятелства на жалбоподателя, които се състоят в това, че той не е имал стабилна работа, което допринася за вероятността той да се укрие. Накрая те отбелязват, че решението на Районен съд – Пазарджик е потвърдено от Окръжен съд – Пазарджик. Поради тази причина правителството намира, че вътрешните съдилища са разгледали всички фактори, относими към законността на задържането под стража на жалбоподателя.

72. Относно бързината на произнасянето правителството отбелязва, че с резолюция от 10 септември 1999 Районен съд – Пазарджик се е произнесъл, че ще разгледа жалбата на следващото открито съдебно заседание, вместо в закрито такова.

1. Допустимост

73. Като начало Съдът отбелязва, че жалбоподателят е изпратил първото си писмо на 7 януари 2000г. Съответно, той може да прецени само дали разглеждането от страна на вътрешните съдилища на жалбите на жалбоподателя за периода след 7 юли 1999, които влизат в рамките на шестмесечния срок по чл. 35 ал. 1 от Конвенцията, е в съответствие с изискванията на чл. 5 ал. 4 от Конвенцията.

74. Поради тази причина оплакванията по чл. 5 ал. 4 от Конвенцията във връзка с жалбите на жалбоподателя от 13 и 15 юли 1998г. срещу неговото задържане под стража са подадени след изтичането на срока и трябва да бъдат отхвърлени съобразно чл. 35, ал. 1 и 4 от Конвенцията.

75. Съдът обаче отбелязва, че жалбата на жалбоподателя от 10 или 11 август 1999 е представена в рамките на шестмесечния срок по чл. 35, ал. 1 от Конвенцията и оплакването не е явно необосновано по смисъла на чл. 35 ал. 3 от Конвенцията. Той също така отбелязва, че то не е недопустимо на някакво друго основание. Следователно, следва да бъде обявено за допустимо.

2. По същество

(а) Обхват на съдебния контрол относно законността на задържането под стража на жалбоподателя

76. Като начало Съдът отбелязва, че това оплакване е много подобно на такива по предишни дела срещу България, където са

установени нарушения (вж. *Николова*, пар. 54-66 [*Nikolova*, §§ 54-66] и *Илижков*, пар. 88-106 [*Ilijkov*, §§ 88-106], двете цитирани по-горе).

77. По подобен начин Съдът намира, че когато разглежда жалбата на жалбоподателя срещу задържането му под стража на 4 октомври 1999, Районен съд – Пазарджик се позовава главно на твърдяното отсъствие на нови обстоятелства след последната му жалба през юли 1998 и тежестта на обвиненията срещу него (вж. пар. 15 по-горе). Той не сочи никакви конкретни факти или доказателства за вероятната опасност жалбоподателят да се укрие, да извърши ново престъпление или да възпрепятства разследването, освен предположението, че липсата на работа щяла да бъде фактор, който би улеснил това. Изводите на съда са потвърдени по повод на въззивната му жалба от Окръжен съд – Пазарджик на 10 ноември 1999 (вж. пар. 15 по-горе).

78. По този начин изглежда, че вътрешните съдилища са се позовали предимно на законовите разпоредби, изискващи задължително задържане под стража за тежки умишлени престъпления и на практиката на Върховния съд, която изключва всякакво разглеждане на въпроса дали е налице „основателно подозрение“ по отношение на лицето, на което е наложена мярка за неотклонение „задържане под стража“ и на фактите, свързани с вероятността за бягство или извършване на друго престъпление (вж. пар. 32 по-горе).

79. Пред вид на горното, Съдът намира, че Районен съд – Пазарджик и Окръжен съд – Пазарджик в решенията си от 4 октомври и 10 ноември 1999 са отказали на жалбоподателя гаранциите, предвидени в чл. 5, ал. 4 от Конвенцията, за сметка на ограничения обхват и характер на съдебния контрол върху законността на неговото задържане под стража. От тук следва, че е налице нарушение на въпросната разпоредба в това отношение.

(b) Бързина на съдебния контрол относно законността на задържането под стража на жалбоподателя

80. Съдът установява, че жалбата на жалбоподателя от 10 или 11 август 1999 е разгледана от съда на първа инстанция почти два месеца по-късно – на 4 октомври 1999 (вж. пар. 4 и 15 по-горе).

81. Съдът намира, че този период е в нарушение на изискването за бързо произнасяне по чл. 5, ал. 4 от Конвенцията (вж. *Кадем с/у Малта*, № 55263/00, пар. 43-45, 9 януари 2003 [*Kadem v. Malta*, no. 55263/00, §§ 43-45, 9 January 2003], в което съдът приема период от седемнадесет дни за разглеждане на жалба срещу задържане под стража за твърде дълъг и *Ребок с/у Словения*, № 29462/95, пар. 82-86, ЕКПЧ 2000-ХІІ [*Rehbock v. Slovenia*, no. 29462/95, §§ 82-86, ECHR 2000-ХІІ], в което два такива периода от двадесет и три дни са приети за твърде дълги).

82. От това следва, че по отношение жалбата на жалбоподателя от 10 или 11 август 1999, също е налице нарушение на правото му на бързо произнасяне от съд относно законността на задържането под стража, в разрез с чл. 5, ал. 4 от Конвенцията.

Г. Оплакване по чл. 5, ал. 5 от Конвенцията

83. Жалбоподателят прави оплакване по чл. 5, ал. 5 от Конвенцията, че не е имал изпълняемо право на обезщетение за това, че е пострадал от арест или задържане под стража в нарушение на разпоредбите на чл. 5 от Конвенцията.

84. Правителството възразява и твърди, че жалбоподателят е имал на разположение процедура по ЗОДВПГ, въз основа на която той е можел да претендира и да получи обезщетение за незаконно задържане под стража. Обаче те заявяват също, че това не е било възможно в настоящия случай, тъй като задържането му е било съобразно вътрешното законодателство.

1. Допустимост

85. Като начало Съдът отбелязва, че е налице подобие между това оплакване и такива в няколко други дела срещу България, по които са установени нарушения (вж. например *Янков [Yankov]*, цитирано по-горе и *Белчев с/у България*, № 39270/98, 8 април 2004г. [*Belchev v. Bulgaria*, no. 39270/98, 8 April 2004]).

86. Съдът също така отбелязва, че вече е установил, че властите не са обосנוвали продължителното задържане под стража на жалбоподателя (вж. пар. 69 по-горе) и че в отговор на жалбата му от 10 или 11 август 1999г. те са му отказали гаранциите, предвидени в чл. 5, ал. 4 от Конвенцията (вж. пар. 79 по-горе) и са нарушили правото му за бързо произнасяне (вж. пар. 82 по-горе). От това следва, че чл. 5, ал. 5 от Конвенцията е приложим.

87. Съдът също така отбелязва, че това оплакване не е явно необосновано по смисъла на чл. 35, ал. 3 от Конвенцията. Той отбелязва още, че то не е недопустимо на никакви други основания. Поради това трябва да бъде прието за допустимо.

2. По същество

88. Пред вид на горното, Съдът трябва да установи дали българското законодателство предоставя на жалбоподателя изпълняемо право на обезщетение за нарушенията на чл. 5 от Конвенцията по неговото дело.

89. Съдът отбелязва, че според чл. 2, ал. 1 от ЗОДВПГ, едно лице, по отношение на което е била взета мярка за неотклонение „задържане

под стража”, може да търси обезщетение единствено, ако задържането е било отменено „поради липса на законно основание”, което се отнася до незаконосъобразност според вътрешното законодателство (вж. пар. 33-34 по-горе).

90. Националните съдилища са приели по настоящото дело, че мярката за неотклонение „задържане под стража” на жалбоподателя е била в пълно съответствие с изискванията на вътрешното законодателство. Следователно жалбоподателят няма право на обезщетение по чл. 2, ал. 1 от ЗОДВПГ. Не е приложим също и чл. 2, ал. 2 от с.н.а. (вж. пар. 33-34 по-горе).

91. От това следва, че в случая на жалбоподателя ЗОДВПГ не предвижда изпълняемо право на обезщетение. Освен това, не е видно такова право да е осигурено съгласно някоя друга разпоредба на българското законодателство (вж. пар. 33-34 по-горе).

92. По този начин Съдът приема, че българското законодателство не е осигурило на жалбоподателя изпълняемо право на обезщетение, така както изисква чл. 5, ал. 5 на Конвенцията. Следователно е налице нарушение на тази разпоредба.

II. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 6, АЛИНЕЯ 1 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

93. Жалбоподателят се оплаква, че наказателното производство срещу него е било твърде продължително. Той се позовава на чл. 6 от Конвенцията, като релевантната част на тази разпоредба гласи следното:

“Всяко лице при ... наличието на каквото и да е наказателно обвинение срещу него има право на ... гледане на неговото дело в разумен срок от ... съд,”

94. Правителството възразява и изтъква доводи, че общата продължителност на производството срещу жалбоподателя е била разумна и че то е продължило от 6 юли 1998 до 27 октомври 2000, период от две години, три месеца и двадесет дни. През този период е приключило предварителното производство и това в съдебната фаза е преминало през две съдебни инстанции. Освен това, правителството изтъква доводи, че не е имало неоснователни забавяния, дължащи се на властите, че съдилищата са насрочвали заседания редовно и са разглеждали делото надлежно съобразно изискванията.

95. Като начало Съдът отбелязва, че наказателното производство срещу жалбоподателя е започнало на 3 юли 1998г., когато той е арестуван, тъй като следва да се приеме, че считано от тази дата той е съществено засегнат от действията на правоохранителните органи в резултат на подозрение срещу него (вж. *Педерсен и Баадсгаард с/у Дания* /ГО/, № 49017/99, пар. 44, ЕКПЧ 2004-XI [*Pedersen and*

Baadsgaard v. Denmark [GC], no. 49017/99, § 44, ECHR 2004-XI)). То приключва на 27 октомври 2000, когато решението на Окръжен съд – Пазарджик от 27 септември 2000 влиза в сила. По този начин общата продължителност на наказателното производство срещу жалбоподателя е две години, три месеца и двадесет и пет дни за двете съдебни инстанции.

96. Прилагайки своята установена съдебна практика (вж. *Пелисие и Саси с/у Франция* /ГО/, № 25444/94, пар. 67, ЕКПЧ 1999-II [*Pélissier and Sassi v. France* [GC], no. 25444/94, § 67, ECHR 1999-II]; *Кудла с/у Полша* /ГО/, № 30210/96, пар. 124, ЕКПЧ 2000-XI [*Kudła v. Poland* [GC], no. 30210/96, § 124, ECHR 2000-XI]; и *Педерсен и Баадсгаард с/у Дания*, цитирано по-горе, пар. 45 [*Pedersen and Baadsgaard*, cited above, § 45]) към фактите по настоящото дело и по-конкретно, отбелязвайки че общата продължителност на наказателното производство е две години и четири месеца за приключване на предварително производство и съдебен процес на две инстанции, Съдът не намира, че изискването за „разумен срок” на чл. 6, ал. 1 от Конвенцията е нарушено.

97. Следователно това оплакване е явно необосновано и трябва да бъде отхвърлено на основание чл. 35, ал. 3 и 4 от Конвенцията.

III. ТВЪРДЯНИ НАРУШЕНИЯ НА ЧЛ. 3 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

98. Жалбоподателят се оплаква по чл. 3 от Конвенцията, че е бил подложен на нечовешко или унижително отнасяне, докато е бил задържан под стража в Окръжна следствена служба – гр. Пазарджик и в Затвора – Пазарджик.

Чл. 3 от Конвенцията предвижда:

“Никой не може да бъде подложен на изтезания или нечовешко или унижително отнасяне или наказание.”

A. Твърдения на страните

1. Правителството

99. Правителството оспорва твърденията на жалбоподателя. Те привеждат довода, че неговите оплаквания относно условията на задържането му под стража са формулирани много общо и че им липсват последователност и точност, подкрепени от доказателства за наличието на нарушение.

(а) Окръжна следствена служба – Пазарджик

100. Относно Окръжна следствена служба – Пазарджик правителството представя писмо от 5 август 2005 от началника на

следствения арест - Пазарджик към Главна дирекция "Изпълнение на наказанията" на Министерството на правосъдието („писмото“). Писмото дава информация относно условията на задържането под стража на жалбоподателя в Окръжна следствена служба – Пазарджик и е обобщено по-долу.

101. Жалбоподателят е държан в този арест от 6 юли до 10 ноември 1998г. Той е бил настанен сам в килия с размери 2.9 м дължина, 2,7 м. ширина и 3 м. височина, която е имала естествено проветряване и аспиратор. В килията е имало две дървени легла, всяко от които е било с дюшек, възглавница и одеяло. Имало е изискване задържаните да се къпят веднъж седмично. Бил им е разрешен достъп до санитарните помещения три пъти дневно за петнадесет до двадесет минути. Отоплението на следствения арест е било осигурявано от парното на Окръжна служба на полицията – Пазарджик. Осветлението е било осигурено чрез две обикновени крушки от 75 W или 100 W, поставени над вратата на килията и постоянно включени. Липсата на място, определено за гимнастика, е била компенсирана с удълженото време за посещение в санитарните възли. Храната на задържаните лица е била приготвяна в затвора – Пазарджик и е била достатъчна като количество и качество. Възможността за посещения на адвокат или роднини, както и за кореспонденция и получаване на вестници, списания и друга литература е зависела от разрешението на следователя или на наблюдаващия прокурор.

102. Очевидно във връзка със състоянието на следствения арест през август 2005г. в писмото също така се заявява, че въпросният арест е бил преобядисван всяка година и че е имал специално помещение за срещи на задържаните с адвокати и роднини. Такива срещи са били разрешавани два пъти в месеца. Всяка килия е била обзаведена с маса, столове и шкафче с ключ, където задържаните са могли да държат личните си вещи. Можело е книги, вестници и списания да бъдат донасяни от роднини или да бъдат закупувани от началника на ареста. През март-април 2002 дървените легла са били подменени с метални такива. С цел подобряване на вентилацията, плътните врати са били подменени с такива, направени от метална решетка. Осветлението в килиите е било осигурявано от непосочен източник на естествена светлина и е било подсилено с луминисцентна лампа през деня и обикновена крушка през нощта. Бил е сключен договор с местно дружество за дезинфекция на помещенията два пъти в месеца. Имало е килии за жени, деца и за изолация по медицински показания. За ползване от задържаните е имало на разположение три хладилника за съхранение на храна и телефон. Бил е ангажиран фелдшер да се грижи за здравето им. Все пак не е имало място за гимнастика, което е било компенсирано с удълженото време за посещение на санитарните възли.

(b) Затворът - Пазарджик

103. За да подкрепи аргументите си относно Затвора - Пазарджик, правителството представя доклад от началника на затвора от 14 септември 2005, с подробно описание на условията за задържане под стража на жалбоподателя в това място, заедно с много подкрепящи го документи, заповеди, схеми, разписания и фактури („докладът на началника на затвора”). Предоставената от него информация е обобщена по-долу.

104. Жалбоподателят е държан в Затвора – Пазарджик от 10 ноември 1998 до 11 януари 2001. Той е бил включен във втори отряд на затворниците и е бил поставен в килия с други нерецидивисти.

105. Втори отряд е бил настанен в пет килии с обща площ за живеене от 172.86 кв.м., предназначена за максимум двадесет и осем задържани под стража лица. Килиите са били с размери от 17.72 кв.м. до 56.70 кв.м. и в зависимост от размера им, са били предназначени за две до осем лица. Килиите не са били пренаселени и са осигурявали необходимите 6 кв.м. жилищна площ за всяко задържано лице, както е изисквало действащото по това време законодателство. През 1999г. средният брой на настанените в килиите задържани под стража лица е бил двадесет и шест, докато през 2000г. е бил двадесет и пет.

106. Към онзи момент килиите не са имали санитарни възли, имало е общи такива с четири отделни тоалетни и две големи мивки, всяка с по четири крана с течаща вода. Достъпът до тези помещения е бил възможен в определени часове няколко пъти дневно, обикновено преди и след хранене и различни други ежедневни занимания. Като изключение е било възможно да се получи достъп до санитарните помещения и по друго време.

107. Всички килии са имали достъп до пряка слънчева светлина през прозорците, които са могли да бъдат отваряни, за да влиза свеж въздух. Била е осигурявана изкуствена светлина от 22 ч. до 6 ч.

108. Всяко задържано лице е получавало дрехи, легло с дюшек и завивки (чаршафи, калъфка за възглавница и две одеяла), които се подменяли на всеки две седмици. Те имали също и индивидуални шкафчета с ключ, където могли да държат личните си вещи. Състоянието на мебелите и на помещенията е било проверявано ежедневно, всички необходими ремонти са били отбелязвани в специална тетрадка и са били извършвани възможно най-бързо.

109. Имало е изискване задържаните под стража лица да се къпят един път седмично. Те са имали на разположение и пералня, за да перат дрехите си. През 1999г. във всеки коридор са били монтирани бойлери, за да осигурят на задържаните по-лесен достъп до топла вода.

110. Задържаните са получавали безплатни средства за дезинфекция на дрехите и помещенията си, което е видно от заповед на началника на затвора от 20 януари 1999г. Отбелязано е обаче, че

равнището на чистотата отчасти е зависело от задържаните лица, които е трябвало, под надзора на затворническите власти, да поддържат чисти помещенията, в които живеят.

111. Между 1998г. и 2001г. затворническите власти подписват четири едногодишни договора със специализирани компании за обезпаразитяване, за да извършат унищожаване на вредителите в помещенията на затвора. На Съда са представени двадесет фактури за такива услуги от 1999г., договор от 16 февруари 2000 и още единадесет фактури за такива услуги, издадени по-късно същата година. През септември 2000 затворническите власти също така ангажират пазарджишкия клон на Държавна хигиено-епидемиологична инспекция да извърши оценка на качеството на въздуха в работната площ на затвора, за да оцени какво е количеството на изпарения и газове.

112. Кухнята на затвора приготвя храната за задържаните под стража лица. Ежедневното меню се определя и контролира от затворническите власти по отношение на количество и качество, с цел да се осигури балансирано хранене. На съда бяха представени като доказателство менютата за седмиците от 27 септември до 3 октомври 1999, от 7 до 13 февруари, от 17 до 23 април и от 1 до 7 май 2000. По този начин може да се установи, че по време на въпросните седмици задържаните под стража лица са получавали месо или ястие, съдържащо месо, веднъж дневно в продължение на шест дни от всяка седмица, а на седмия ден те са получавали риба; вегетариански ястия и млечни продукти са били осигурявани ежедневно, докато пресни зеленчуци са давани само един или два пъти седмично.

113. На специално определени за целта места лишените от свобода са могли да правят гимнастика на открито, като времето за това в началото на 2000г. е увеличено от един час на час и четиридесет и пет минути. Има спортна зала с оборудване за вдигане на тежести и съоръжения за тенис на маса и бадминтон, които също са били на разположение на задържаните под стража лица ежедневно по петдесет минути. През времето за гимнастика на открито също така е имало достъп до съоръжения за баскетбол, волейбол, мини футбол и гимнастика. Затворническите власти твърдят също така, че редовно организират различни вътрешни спортни състезания.

114. Задържаните от втори отряд са имали достъп до библиотеката на затвора, която разполага с над 8 500 книги, по половин час всеки ден, видно от график, одобрен от началника на затвора на 26 април 1999г.

115. Също така различни вестници са били на разположение, тъй като затворът редовно е правел абонамент за няколко издания, което е видно от шест фактури за 2000г. и две за 2001г. На задържаните са били разрешени също така и индивидуални абонаменти.

116. В затвора е имало и параклис, свещеник и организирани религиозни служби, видно от график, одобрен от началника на затвора на 10 април 2000.

117. Имало е също и оборудвана кинозала, където веднъж седмично са били прожектирани филми, видно от три фактури от 2000г. за заемане на деветдесет и девет филма. През 1999г. всяка килия и помещение за спане са били свързани с кабелна телевизионна мрежа, която предлага над петдесет канала. Затворниците е трябвало сами да си осигурят собствени телевизори.

118. По това реме затворът е имал също и собствена радиостанция, която е излъчвала до всяка килия и задържаните са могли да имат собствени радиоприемници.

119. Кореспонденцията на задържаните под стража с техните адвокати, роднини и приятели не е била ограничена, нито е била контролирана. Също така не е имало ограничения по отношение на молбите, жалбите или исканията, които те са могли да правят. Онези от тях, адресирани до различни държавни и съдебни органи, както и тези до Съвета на Европа и до Комисията по човешки права на ООН не са били проверявани от управата на затвора и са били незабавно изпращани до съответните органи. Можело е също така да бъдат организирани телефонни разговори с роднини и адвокати съобразно приложимото законодателство.

120. През работното време задържаните са имали също така възможност да се срещат насаме, без никакви ограничения със своите адвокати в специално предназначена за целта стая.

121. Накрая се твърди, че са извършени значителни подобрения в затвора след посещението на КПИ през 1995г. и че след датата на доклада, всички килии и спални помещения имат достъп до санитарни възли с течаща вода 24 часа в денонощието. Отделно от това затворът е преминал от ток на газоснабдяване през 2002г., което е подобрило централното му отопление и възможностите за осигуряване на топла вода. В заключение се твърди, че към датата на доклада на началника на затвора, са изпълнени всички предписания за подобряване на условията в това съоръжение за задържане под стража с изключение на твърде големия брой на настанените и осигуряването на медицинско обслужване.

2. Жалбоподателят

122. Жалбоподателят поддържа опакванията си. Той твърди, че по-голямата част от информацията, предоставена от страна на правителството се отнася за периода 2000-2005, който следва периода, когато му е била наложена мярка за неотклонение „задържане под стража“ и че тя се отнася главно за условията на задържане в Затвора – Пазарджик. Той отбелязва обаче, че е бил задържан и в Окръжна

следствена служба – Пазарджик в продължение на четири месеца при пълна изолация, за което твърди, че правителството признава, че това е така. По отношение на този арест той отбелязва още, че не е имало естествена светлина в килиите, които продължават да са под земята. Освен това жалбоподателят твърди, че правителството признава също и че посещенията и достъпа до вестници и списания са били ограничени, и е трябвало да бъдат разрешавани от прокуратурата. В заключение той твърди, че условията на задържане, при които е бил държан в Окръжна следствена служба – Пазарджик и в Затвора – Пазарджик са били недобри и се свеждат до нечовешко и унижително отнасяне по чл. 3 от Конвенцията.

В. Допустимост

123. Съдът отбелязва, че тези оплаквания не са явно необосновани по смисъла на чл. 35, ал. 3 от Конвенцията. Той отбелязва също и че те не са недопустими на никакви други основания. Следователно, следва да бъдат обявени за допустими.

С. По същество

1. Установяване на фактите

124. Съдът отново подчертава, че твърденията за лошо отнасяне трябва да бъдат подкрепени от съответни доказателства. При преценката на доказателствата Съдът обикновено прилага стандарт на доказване „без основателно съмнение”. Обаче подобно доказване може да произтича от едновременното съществуване на достатъчно силни, ясни и съгласувани изводи или от подобни неопровергани презумпции за факти (вж. *Салман с/у Турция* [ГО], №21986/93, пар. 100, ЕКПЧ 2000-VII [*Salman v. Turkey* [GC], no. 21986/93, § 100, ECHR 2000-VII] и *Федотов с/у Русия*, № 5140/02, пар. 59, 25 октомври 2005 [*Fedotov v. Russia*, no. 5140/02, § 59, 25 October 2005]).

125. Съдът отбелязва, че първоначалното описание на условията при задържането под стража на жалбоподателя в Окръжна следствена служба – Пазарджик и в Затвора – Пазарджик е това, представено от него (вж. пар. 25-26 по-горе), което отчасти се потвърждава от изводите на Европейската комисия за предотвратяване на изтезанията и на нечовешкото или унижително отнасяне или наказание (КПИ) в съответните ѝ доклади (вж. пар. 35-50 по-горе). Нещо повече, преценката на КПИ относно условията в Окръжна следствена служба – Пазарджик и в Затвора – Пазарджик през 1995г., нейните общи изводи относно условията във всички следствени арести, заключението че тези условия биха могли да бъдат описани като нечовешки и

унизителни и че те не са се подобрили в задоволителна степен при следващите посещения на Комисията през 1999 и 2002г. (вж. пар. 35-50 по-горе), също могат да бъдат използвани като информация за оформяне решението на Съда (вж. *И.И. с/у България*, № 44082/98, пар. 71, 9 юни 2005г. [*I.I. v. Bulgaria*, no. 44082/98, § 71, 9 June 2005]).

126. Съдът установява, че жалбоподателят е представил също и подписани декларации от други две лица, задържани във въпросните места за задържане под стража (вж. пар. 25, 27-28 и 30 по-горе). Обаче доколкото едното от тях, г-н Д.Г. също е подало жалба до Съда с идентични оплаквания (вж. *Георгиев с/у България*, № 47823/99, 15 декември 2005г. [*Georgiev v. Bulgaria*, no. 47823/99, 15 December 2005]), той намира, че неговото изявление не следва да се счита за обективно и следователно, не бива да му се отдава никакво значение. (вж. *Добрев с/у България*, № 55389/00, пар. 117, 10 август 2006 [*Dobrev v. Bulgaria*, no. 55389/00, § 117, 10 August 2006], и *Йорданов с/у България*, № 56856/00, пар. 82, 10 август 2006 [*Yordanov v. Bulgaria*, no. 56856/00, § 82, 10 August 2006]).

127. Съдът отново изтъква, че производствата по Конвенцията, каквото е и настоящата жалба, не могат във всички случаи да си служат със строго прилагане на принципа *affirmanti incumbit probatio* (който твърди нещо, трябва да докаже твърдението си), тъй като в определени случаи единствено ответното правителство има достъп до информация, която може да подкрепи или обори тези твърдения. Непредставянето от страна на правителството на такава информация без задоволително обяснение, може да доведе до изводи за обоснованост на твърденията на жалбоподателя (вж. *Ахмет Йозкан и др. с/у Турция*, № 21689/93, пар. 426, 6 април 2004г. [*Ahmet Özkan and Others v. Turkey*, no. 21689/93, § 426, 6 April 2004] и *Федотов*, цитирано по-горе, пар. 61 [*Fedotov*, cited above, § 61]).

128. Съдът установява, че относно условията за задържане под стража в Затвора – Пазарджик правителството е представило подробни наблюдения, подкрепени от потвърждаващи ги документи, заповеди, графици, програми и фактури (вж. пар. 103-21 по-горе). По отношение на Окръжна следствена служба – Пазарджик обаче, правителството се ограничава само до позоваване на писмо от началника на звено „Следствени арести“, Пазарджик, неподкрепено от никакви други доказателства или документи (вж. пар. 100-02 по-горе).

129. При тези обстоятелства Съдът ще разгледа основателността на оплакването на жалбоподателя относно условията за задържане под стража в Окръжна следствена служба – Пазарджик въз основа на неговите твърдения, изводите в относимите доклади на КПИ и твърденията на правителството.

130. По отношение на Затвора – Пазарджик Съдът ще вземе пред вид също декларацията на г-н И.С. (вж. пар. 28 и 30 по-горе) и

подробните описания и представените в подкрепа на тях документи (вж. пар. 103-21 по-горе). Нещо повече, той отбелязва, че нито един от обосноващите доводи и твърдения на правителството относно това място за задържане под стража, не са ефективно оспорени от жалбоподателя (вж. пар. 122 по-горе). Съответно, Съдът трябва да им придаде необходимата тежест, когато преценява основателността на оплакването на жалбоподателя.

2. Общи принципи

131. Като начало Съдът отново изтъква, че в чл. 3 от Конвенцията е заложена една от най-важните ценности на демократичното общество. Тя абсолютно забранява изтезанията или нечовешкото или унижително отнасяне или наказание, независимо от обстоятелствата и от поведението на пострадалия. (вж. като нови източници *Ван дер Вен с/у Нидерландия*, № 50901/99, пар. 46, ЕКПЧ 2003-II [*Van der Ven v. the Netherlands*, no. 50901/99, § 46, ECHR 2003-II] и *Полторатский с/у Украйна*, № 38812/97, пар. 130, ЕКПЧ 2003-V [*Poltoratskiy v. Ukraine*, no. 38812/97, § 130, ECHR 2003-V]).

132. За да попадне в обхвата на чл. 3, лошото отнасяне трябва да достигне минимална степен на жестокост. Преценката на този минимум е относителна; тя зависи от всички обстоятелства по делото като продължителност на отнасянето, физическите и психическите последици от него, а в някои случаи и от пола, възрастта и здравословното състояние на пострадалия (вж. *Ван дер Вен*, пар. 47 [*Van der Ven*, § 47] и *Полторатский*, пар. 131 [*Poltoratskiy*, § 131], двете цитирани по-горе).

133. Съдът приема, че отнасянето е било „нечовешко“, защото *inter alia* то е било умишлено, било е прилагано часове наред и е причинило или действително телесно увреждане, или интензивно физическо и психическо страдание. Той приема, че отнасянето е било „унижително“, тъй като то е било такова, че е предизвикало чувства на страх, мъка и малоценност у пострадалите, които могат да ги унижат и принизят (вж. *Кудла с/у Полша*, цитирано по-горе, пар. 92 [*Kudla*, cited above, § 92]). Въпросът дали целта на отнасянето е била да унижи или принизи пострадалия, е друг фактор, който следва да бъде взет под внимание, но от липсата на такава цел не може да се изведе изключване на нарушение на чл. 3 (вж. *Пиърс с/у Гърция* № 28524/95, пар. 74, ЕКПЧ 2001-III [*Peers v. Greece*, no. 28524/95, § 74, ECHR 2001-III] и *Калашников с/у Русия*, № 47095/99, пар. 101, ЕКПЧ – 2002-VI [*Kalashnikov v. Russia*, no. 47095/99, § 101, ECHR 2002-VI]).

134. Причиненото страдание и унижение трябва да надхвърлят онзи неизбежен елемент на страдание или унижение, свързани с определена форма на законосъобразно отнасяне или наказание. Мерките, лишавачи от свобода едно лице, често могат да включват такъв

елемент. Все пак не може да се каже, че мярката за неотклонение „задържане под стража” сама по себе си повдига въпрос по чл. 3. Независимо от това, съобразно тази разпоредба, държавата трябва да прави необходимото едно лице да бъде задържано при условия, отговарящи на уважението към неговото човешко достойнство, начинът и методът на изпълнение на тази мярка да не го подлагат на изключителен стрес или изпитание с интензивност, надхвърляща неизбежната степен на страдание, присъщо на задържането, а също и като се вземат пред вид практическите изисквания, свързани с поставянето в затвор, здравето и доброто му състояние да бъдат осигурени в достатъчна степен. При преценка условията на задържане трябва да се отчете кумулативното въздействие на тези условия и продължителността на задържането (вж. *Дугоз с/у Гърция*, № 40907/98, пар. 46, ЕКПЧ 2001-II [*Dougoz v. Greece*, no. 40907/98, § 46, ECHR 2001-II] и *Калашиников*, цитирано по-горе, пар. 95 [*Kalashnikov*, cited above, § 95]). По-конкретно, Съдът трябва да вземе пред вид здравословното състояние на задържаното лице (вж. *Асенов и др. с/у България* (реш. от 28 октомври 1998, *Текстове* 1998-VIII, стр. 3296, пар. 135 [*Assenov and Others v. Bulgaria*, judgment of 28 October 1998, *Reports* 1998-VIII, p. 3296, § 135])).

135. Важен фактор наред с реалните условия е режимът на задържането под стража. При преценката дали един ограничителен режим в определен случай може да достигне до отнасяне, противно на това по чл. 3, трябва да се вземат пред вид конкретните условия, строгостта на режима, неговата продължителност, преследваната цел и последиците от него върху съответното лице (вж. *Месина с/у Италия* (реш.) № 25498/94, ЕКПЧ 1999-V [*Messina v. Italy* (dec.), no. 25498/94, ECHR 1999-V]; *Ван дер Вен*, цитирано по-горе, пар. 51 [*Van der Ven*, cited above, § 51]; *Йоргов с/у България*, № 40653/98, пар. 82-84 и 86, 11 март 2004 [*Iorgov v. Bulgaria*, no. 40653/98, §§ 82-84 and 86, 11 March 2004]; и *Г.Б. с/у България*, № 42346/98, пар. 83-85 и 87, 11 март 2004 [*G.B. v. Bulgaria*, no. 42346/98, §§ 83-85 and 87, 11 March 2004])).

3. Приложение на тези принципи към настоящото дело

(а) Окръжна следствена служба – Пазарджик

136. Съдът установява, че жалбоподателят е бил задържан в помещенията на Окръжна следствена служба – Пазарджик от 3 юли до 10 ноември 1998 (вж. пар. 24 по-горе). Следователно, периодът който следва да бъде разгледан, се състои от четири месеца и осем дни.

137. Жалбоподателят твърди, че е бил държан в изолация в килия с размери 6 – 7 кв.м. (вж. пар. 26 по-горе). Правителството потвърждава, че той е бил държан сам в килия с размери 7,83 кв.м. (вж. пар. 101 по-горе). КПИ е определила 7 кв. м. на затворник като приблизителна

желателна ориентировъчна площ за полицейска килия, предназначена за един човек (вж. „Стандарти на КПИ” – КПИ/Инф/Е (2002) 1 – Обзор 2006, пар. 43 [“The CPT Standards” – CPT/Inf/E (2002) 1 - Rev. 2006, § 43]). Следователно, площта за живеене, предоставена на жалбоподателя е била достатъчна.

138. Жалбоподателят твърди също, че килията е била без прозорци, че единственият свеж въздух в нея идвал от коридора през решетка над вратата и че е имало само изкуствено осветление, което е било непрекъснато включено (вж. пар. 25-26 по-горе). В доклада си от 1995г. КПИ сочи, че килиите в Окръжна следствена служба – Пазарджик са били разположени в мазето, без достъп до естествена светлина (вж. пар. 43 по-горе). Правителството заявява, че килията е имала естествено проветрение и такова с аспиратор и че осветлението е било осигурявано чрез две крушки от 75 W или 100 W, поставени над вратата на килията, които са били постоянно включени (вж. пар. 101 по-горе).

139. Съдът отбелязва още, че жалбоподателят твърди, че обективните условия в килията са били незадоволителни (вж. пар. 25-26 по-горе). Докладът на КПИ от посещението през 1995г. сочи, че завивките в този арест са мръсни и парцаливи и че условията са подобни на тези, установени в други следствени арести (вж. пар. 44 по-горе).

140. Жалбоподателят твърди, че санитарните помещения не са били задоволителни и че е трябвало да задоволява естествените си нужди в кофа в килията, чието съдържание е било изхвърляно два пъти дневно (вж. пар. 25-26 по-горе). Докладът от посещението на КПИ през 1995г. също отбелязва, че задържаните лица в Окръжна следствена служба – Пазарджик са имали ограничен достъп до санитарните помещения (вж. пар. 44 по-горе). Във всеки случай и въпреки че е бил настанен сам в килията, подлагането на едно задържано лице на неудобството да трябва да се облекчава в кофа, не може да се счита за допустимо, освен при специални ситуации, когато разрешаването на посещение до санитарните помещения би създавало конкретна и сериозна опасност от гледна точка на сигурността (вж. *mutatis mutandis*, *Пипърс*, пар. 75 и *И. И. с/у България*, пар. 75, двете цитирани по-горе [*Peers*, § 75 and *I.I. v. Bulgaria*, § 75, both cited above]; *Калашников*, цитирано по-горе, пар. 99 [*Kalashnikov*, cited above, § 99] и *Кехайов с/у България*, № 41035/98, пар. 71, 18 януари 2005г. [*Kehayov v. Bulgaria*, no. 41035/98, § 71, 18 January 2005]). Правителството не се позовава на никакви такива рискове като основание за ограничаване посещенията на жалбоподателя до тоалетната през въпросния период (вж. пар. 99-102 по-горе).

141. Жалбоподателят твърди, че не му е било разрешено да излиза от килията си за гимнастика (вж. пар. 25-26 по-горе). КПИ сочи в

доклада си от 1995г., че правилото за тридесет минути гимнастика, предвидено във вътрешния правилник на Окръжна следствена служба – Пазарджик и поставено всъщност на вратите на килиите, не се спазва (вж. пар. 44 по-горе). Правителството признава факта, че не е имало възможност за гимнастика, но твърди, че това е било компенсирано чрез удължаване времето за посещение в санитарните помещения, което е било разрешено три пъти дневно по петнадесет до двадесет минути (вж. пар. 101 по-горе). Съдът обаче не намира, че липсата на занимания на открито или извън килията може по някакъв начин да бъде компенсирана с твърдяното удължаване на времето, разрешено за посещение в въпросните санитарни помещения. Нещо повече, той отбелязва, че жалбоподателят твърди че е имал достъп до санитарните помещения само два пъти дневно от три до пет минути, през което време, освен да се измие, е трябвало да изхвърля и кофата, в която е трябвало да облекчава естествените си нужди в килията и да се облива с питейна вода (вж. пар. 26 по-горе). Съдът намира, че тъй като не е била дадена възможност за занимания на открито или извън килиите, жалбоподателят е трябвало да прекарва в килията си, намираща се в мазето, практически цялото си време, като се изключат двете сравнително кратки посещения дневно до санитарните помещения или евентуалното извеждане за разпит или до съда (вж. *Пиърс*, пар. 75 [*Peers*, § 75] и *И.И. с/у България*, пар. 74 [*I.I. v. Bulgaria*, cited above, § 74] и двете цитирани по-горе). Съдът намира, че фактът, че жалбоподателят е бил настанен сам в килия и е бил изолиран в нея практически двадесет и четири часа дневно в продължение на повече от четири месеца, без достъп до естествена светлина и без никаква възможност за физически или други занимания извън килията, трябва да му е причинил значително страдание. Според Съда, не е имало оправдание жалбоподателят да бъде подлаган на такива ограничения при положение, че не са били налице наложителни съображения за сигурност. Правителството не е изтъкнало в становището си никакви такива съображения за преценка от страна на Съда (вж. пар. 99-102 по-горе).

142. Жалбоподателят твърди, че осигуряваната храна е била в недостатъчно количество и некачествена (вж. пар. 25-26 по-горе). Това се потвърждава от изводите в докладите на КПИ, където се установява, че храната в следствените арести е била с лошо качество и в недостатъчно количество към момента на посещенията ѝ (вж. пар. 39 по-горе). От друга страна правителството твърди, че тя е била достатъчно и качествена, но не представя никакви документи в подкрепа и потвърждение на тяхното изявление за ежедневни и седмични менюта в ареста по време на относимия период (вж. пар. 99-102 по-горе).

143. Жалбоподателят твърди още, че не му е било разрешено да чете вестници или книги (вж. пар. 25-26 по-горе). В доклада от посещението през 1995г. КПИ също отбелязва, че задържаните не са имали достъп до радио или телевизия; що се отнася до кореспонденцията и вестниците, за тях е било необходимо изрично разрешение от страна на прокурора (вж. пар. 40 по-горе). Правителството признава това в своите твърдения (вж. пар. 101 по-горе). Поради това Съдът намира, че достъпът на жалбоподателя до външния свят и научаването какво се случва там е било ограничено през периода на неговото задържане под стража.

144. Съдът отбелязва, че жалбоподателят не се оплаква, че неговото физическо или психическо здраве се е влошило по време на или в резултат на задържането му в този арест (вж. пар. 25-26 по-горе). Съответно, не са представени и доводи в тази насока.

145. Въпреки че не се сочи, че условията на задържането под стража или режимът в Окръжна следствена служба – Пазарджик имат за цел да унижават или принизяват жалбоподателя или че те са оказали конкретно въздействие върху неговото физическо или психическо здраве, няма особени съмнения, че определени аспекти на строгия режим, описан по-горе, биха могли да бъдат разглеждани като унижителни.

146. В заключение, пред вид на кумулативните последици от неоправдано строгия режим, на който е бил подложен жалбоподателят и обективните условия, при които той е бил държан в Окръжна следствена служба – Пазарджик, съдът прави извода, че дистресът и трудностите, които той е преживял през периода на своето задържане под стража в този арест, са надхвърлили неизбежната степен на страдание, присъща на задържането и породената от това мъка е прехвърлила прага на жестокостта по чл. 3 от Конвенцията.

147. Следователно е налице нарушение на чл. 3 от Конвенцията във връзка със задържането под стража на жалбоподателя в Окръжна следствена служба – Пазарджик при условия, които не са били адекватни.

(b) Затворът - Пазарджик

148. Съдът установява, че жалбоподателят е бил задържан под стража в затвора – Пазарджик от 10 ноември 1998 до 11 януари 2001 вж. пар. 24 по-горе). Периодът, който следва да бъде разгледан, следователно е две години, два месеца и два дни.

149. Жалбоподателят твърди, че отначало условията в затвора – Пазарджик са били подобни на тези в Окръжна следствена служба – Пазарджик, но през 1999г. са се подобрили. След това му е било разрешено да има посетители и храната е съдържала месо и риба няколко пъти в седмицата. Той е можел да гледа телевизия, да слуша

радио и да чете книги и вестници. В затвора е имало също така и други начини да си прекарва времето. В самата килия е имало санитарен възел и редовно са се провеждали мероприятия за прочистване на вредителите (вж. пар. 29 по-горе).

150. Изявленията на жалбоподателя се потвърждават в подписаната от г-н И.С. декларация (вж. пар. 30 по-горе).

151. Пред вид на горното и на основание информацията, представена от правителството (вж. пар. 105 по-горе), Съдът отбелязва, че площта за живеене на задържаните под стража лица във втори отряд през 1999г. средно е била 6,65 кв.м. и 6,91 кв.м. през 2000г. КПИ е определила 7 кв. м. на затворник като приблизителна желателна ориентировъчна площ за полицейска килия, предназначена за един човек (вж. „Стандарти на КПИ” – КПИ/Инф/Е (2002) 1 – Обзор 2006, пар. 43 [“The CPT Standards” – CPT/Inf/E (2002) 1 - Rev. 2006, § 43]), но по отношение на килиите в затвора няма такъв ориентир. Обаче КПИ по принцип прилага стандарт от минимум 4 кв. м. на затворник при килии с много настанени в тях лица (вж. например докладите на КПИ от посещенията през 2002г. в България, КПИ/Инф. (2004), параграфи 82 и 87 [CPT/Inf (2004) 21, paragraphs 82 and 87], и от посещенията през 2004г. в Полша, КПИ/Инф. (2006) 11, параграфи 87 и 111 [CPT/Inf (2006) 11, paragraphs 87 and 111]), и минимум от 6 кв.м. на затворник в единични килии (вж. например доклада на КПИ от посещенията през 2004г. в Полша, КПИ/Инф. (2006) 11, параграфи 87 и 111 [CPT/Inf (2006) 11, paragraphs 87 and 111]). Отделно от това съдът отбелязва, че отначало жалбоподателят е имал достъп до общи санитарни помещения няколко пъти дневно (вж. пар. 106 по-горе) и че по-късно е имал достъп до санитарен възел в собствената си килия (вж. пар. 29-30 и 121 по-горе). Имало е пряка слънчева светлина и прозорците в килиите са могли да бъдат отворени, за да влиза свеж въздух (вж. пар. 107 по-горе). Задържаните под стража лица са имали дрехи, легло с дюшек, завивки и шкафче с ключ за личните си вещи. Завивките са били подменяни на всеки две седмици (вж. пар. 108 по-горе). Задържаните е трябвало да се къпят поне един път седмично, имали са на разположение пералня, а след 1999г. са имали по-лесен достъп до гореща вода от бойлерите, инсталирани във всеки коридор (вж. пар. 109 по-горе). Те са получавали безплатни материали за пране и дезинфекция на дрехите си и на помещенията, където са живеели. Били са полагани усилия за унищожаване на насекоми и гризачи (вж. пар. 110-11 по-горе). Пред вид на горното, Съдът не намира, че площта за живеене, предоставена на жалбоподателя и обективните условия са били недостатъчни.

152. По отношение на храната Съдът отбелязва, че към момента на задържането под стража на жалбоподателя, кухнята на затвора е приготвяла храната, придържала се е към определените менюта и е

била контролирана от управата на затвора относно осигуряването на балансирано хранене (вж. пар. 112 по-горе). Като взема пред вид менютата, представени от правителството за четирите седмици на задържането под стража на жалбоподателя в това място, които не са оспорени от последния (вж. пар. 122 по-горе), Съдът не намира, че храната е била с лошо качество или недостатъчна.

153. Относно възможността за занимания на открито и извън килиите в това място за задържане под стража, Съдът отбелязва, че задържаните лица са разполагали ежедневно с един час за гимнастика на открито, което време е било увеличено на един час и четиридесет и пет минути в началото на 2000г. На тяхно разположение е имало и оборудвана спортна зала и те са имали ежедневен достъп до нея (вж. пар. 113 по-горе). Имало е също така и параклис, свещеник и организирани религиозни служби (вж. пар. 116 по-горе). Жалбоподателят не оспорва тези твърдения на правителството (вж. пар. 122 по-горе). Поради това Съдът не намира, че заниманията на открито и извън килиите са били недостатъчни.

154. По отношение контактите на жалбоподателя с външния свят съдът отбелязва, че правителството твърди, нещо, което жалбоподателят не оспорва впоследствие (вж. пар. 122 по-горе), че кореспонденцията на задържаните под стража лица с техните адвокати, роднини и приятели не е била ограничена и също така е можело да бъдат организирани и разговори по телефона в определени случаи (вж. пар. 119 по-горе). Той отбелязва също и че е имало библиотека на затвора със значителен брой книги и вестници (вж. пар. 114-15 по-горе). Също така ежеседмично са се прожектирали филми и е имало възможност във всяка килия да се гледа кабелна телевизия. Били са разрешени и радиоприемници (вж. пар. 117-18 по-горе).

155. Що се отнася до възможността да се среща с адвоката си, Съдът отбелязва, че правителството твърди, нещо, което жалбоподателят не оспорва впоследствие (вж. пар. 122 по-горе), че в работното време задържаните са могли да се срещат насаме, без никакви ограничения с адвокатите си в специално предназначена за целта стая (вж. пар. 120 по-горе).

156. Накрая Съдът отбелязва, че жалбоподателят не прави оплакване, че неговото физическо или психическо здраве се е влошило по време на или в резултат на задържането му под стража в това място (вж. пар. 28-29 по-горе). Съответно не се представят доводи в това отношение.

157. Пред вид на режима, на който жалбоподателят е бил подложен и на обективните условия, при които той е бил държан в Затвора – Пазарджик за период от две години и два месеца, Съдът прави извода, че дистресът и трудностите, които той е изпитвал през периода на задържането си под стража на това място, не са надхвърлили

неизбежната степен на страдание, присъща на задържането и породената от това мъка не е прехвърлила прага на жестокостта по чл. 3 от Конвенцията.

158. Следователно, няма нарушение на чл. 3 от Конвенцията при задържането под стража на жалбоподателя в Затвора – Пазарджик.

IV. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЧЛ. 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

159. Чл. 41 от Конвенцията гласи:

“Ако съдът установи, че е имало нарушение на конвенцията или на протоколите към нея и ако вътрешното право на високодоговарящата страна допуска само частично обезщетение за последиците от това нарушение, съдът присъжда, ако това е необходимо, справедливо удовлетворение на потърпевщата страна.”

A. Вреди

160. Жалбоподателят претендира по 7 000 евро (EUR) обезщетение за всяко от твърдяните нарушения на неговите права по Конвенцията.

161. Правителството заявява, че претенцията на жалбоподателя е твърде голяма и не съответства на размера на сумите, присъдени от Съда по предходни подобни дела.

162. Съдът намира, че жалбоподателят несъмнено е претърпял неимуществена вреда вследствие задържането му под стража в продължение на четири месеца в Окръжна следствена служба – Пазарджик при нечовешки и унижителни условия, а също и вследствие нарушаването на правата му по чл. 5 (вж. пар. 69, 79, 82, 92 и 147 по-горе). Като взема пред вид конкретните обстоятелства по настоящото дело, своята практика по подобни дела (вж. *mutatis mutandis*, *Кехайов*, пар. 90-91 [*Kehayov*, §§ 90-91] и *Йовчев*, пар. 156-58 [*Iovchev*, §§ 156-58] и *Йорданов*, пар. 123-25 [*Yordanov*, §§ 123-25], всички цитирани по-горе) и като взема решение на справедлива база, Съдът присъжда 2 500 евро (EUR) по този раздел плюс всякакви данъци, с които тази сума би могла да бъде обложена.

B. Разноски по производството

163. Жалбоподателят претендира също и 2 600 евро за юридическа работа от страна на неговите адвокати, 15,30 лв. (BGN: приблизително 7,85 евро [EUR]) за пощенски разноски и 6 лв. (приблизително 3,08 евро [EUR]) нотариална такса. Жалбоподателят моли понесените разноски по производството да бъдат заплатени направо на неговите адвокати, г-н В. Стоянов и г-жа В. Келчева.

164. Правителството заявява, че претенцията е твърде голяма и че размерът на претендираните разноски не е подкрепен от договор за адвокатски хонорар, фактури или разписки, от които да е видно, че те наистина са понесени.

165. Съдът подчертава отново, че съобразно правило 60 от Правилника на Съда, всяка претенция за справедливо удовлетворение трябва да бъде представена по пера и в писмен вид заедно с относимите доказващи я документи и при това, в рамките на срока, определен за представяне наблюденията на жалбоподателя по съществото на жалбата, „като при неизпълнение на това изискване, камарата може да отхвърли претенцията изцяло или частично”. По настоящото дело Съдът установява, че жалбоподателят не е представил договор за адвокатски хонорар с неговите представители или одобрена сметка за извършената пред Съда юридическа работа. Освен това, той не е представил никакви фактури или разписки за всички други разноски. Пред вид на неизпълнението от страна на жалбоподателя на горепосоченото изискване и като отбелязва, че му е заплатена сумата от 850 евро [EUR] за правна помощ от Съвета на Европа, Съдът не присъжда разноски по производството.

С. Лихва за неизпълнение

166. Съдът намира, че е правилно лихвата за неизпълнение да се основава на пределната ставка за заеми на Европейската централна банка, като към нея се добавят три процентни пункта.

ПО ТЕЗИ ПРИЧИНИ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО

1. *Обявява* за допустими оплакванията относно (а) обосноваването на продължителното задържане под стража на жалбоподателя; (б) твърдения ограничен обхват и характер на съдебния контрол върху законността на неговото задържане в отговор на жалбата му от 10 или 11 август 1999; (с) твърдяната липса на бързина на произнасяне в отговор на жалбата на жалбоподателя от 10 или 11 август 1999; (д) твърдяната липса на изпълняемо право на обезщетение за това, че е пострадал от арест или задържане под стража в нарушение на разпоредбите на чл. 5 от Конвенцията; (е) задържането под стража на жалбоподателя при твърдяни неадекватни условия на задържане в Окръжна следствена служба – Пазарджик; и (ф) задържането му под стража при твърдяни неадекватни условия на задържане в Затвора – Пазарджик;

2. *Обявява* жалбата в останалата ѝ част за недопустима;
3. *Приема*, че е налице нарушение на чл. 5, ал. 3 от Конвенцията пред вид на това, че властите не са обосנוвали продължителното задържане под стража на жалбоподателя;
4. *Приема*, че е налице нарушение на чл. 5, ал. 4 от Конвенцията пред вид на ограничения обхват и характер на съдебния контрол върху законността на задържането под стража на жалбоподателя в отговор на жалбата му от 10 или 11 август 1999;
5. *Приема*, че е налице нарушение на чл. 5, ал. 4 от Конвенцията пред вид на липсата на бързина на произнасяне в отговор на жалбата на жалбоподателя от 10 или 11 август 1999;
6. *Приема*, че е налице нарушение на чл. 5, ал. 5 от Конвенцията пред вид на това, че жалбоподателят не е имал изпълняемо право на обезщетение за това, че е пострадал от арест или задържане под стража в нарушение на разпоредбите на чл. 5 от Конвенцията;
7. *Приема*, че е налице нарушение на чл. 3 от Конвенцията пред вид на това, че жалбоподателят е бил задържан под стража при неадекватни условия на задържане в Окръжна следствена служба – Пазарджик;
8. *Приема*, че не е налице нарушение на чл. 3 от Конвенцията пред вид на това, че жалбоподателят е бил задържан под стража в Затвора - Пазарджик;
9. *Приема*
 - (а) че държавата – ответник трябва да заплати на жалбоподателя, в рамките на три месеца от датата, на която решението влиза в сила по чл. 44, ал. 2 от Конвенцията, 2 500 евро [EUR] (две хиляди и петстотин евро) за неимуществени вреди плюс всички данъци, които могат да бъдат начислени върху тази сума, като тя следва да бъде превърната в български лева по курса, който се прилага към датата на изплащането;
 - (б) че след изтичането на горепосочените три месеца до изплащането, върху горната сума се начислява проста лихва, равна на пределната ставка по заеми на Европейската централна банка за срока на неизпълнение, увеличена с три процентни пункта;
10. *Отхвърля* иска на жалбоподателя за справедливо обезщетение в останалата му част.

Изготвено на английски език и оповестено в писмен вид на 28 юни 2007г. съобразно правило 77, ал. 2 и 3 от Правилника на Съда.

Клаудия ВЕСТЕРДИК
[Claudia WESTERDIEK]
Секретар

Пиър ЛОРЕНЗЕН
[Peer LORENZEN]
Председател